

Motion

1983/84:185

Tage Sundkvist m. fl.

Fortsatt stöd för åtgärder för att ersätta olja, m. m. samt för investeringar inom energiområdet (prop. 1983/84:62)

Centerpartiet har länge drivit kravet på att energiförsörjningen i det längre perspektivet i huvudsak måste tillgodoses genom utnyttjande av förnybara energikällor och en effektivare energianvändning. Vi fick från centerns sida driva dessa krav under starkt motstånd från de partier som representerade majoriteten vid 1975 års energipolitiska beslut och som i alla situationer gav sitt stöd åt den farliga och storskaliga kärnkraften.

Centerpartiets strävan att introducera och använda inhemska fasta bränslen förlöjligades. "Centern tror att man kan basera energiförsörjningen på kottar och pinnar", hette det bl. a. Följderna av en kärnkrafts-avveckling skulle bli katastrofala för sysselsättning och välfärd. "Med centerns energipolitik kommer vi att få återgå till backstugusittarnas och de flämtande stearinljusens Sverige", uttalade kärnkraftsförespråkare tvärsäkert.

Den faktiska utvecklingen har givit oss rätt. Det är av bl. a. ekonomiska, miljö- och säkerhetsmässiga skäl etc. nödvändigt att fullfölja den politik som inleddes under centerns tid i regeringsställning i syfte att kraftigt minska vårt oljeberoende och säkerställa kärnkraftens avveckling. Vi ser med tillfredsställelse att allt färre ifrågasätter nödvändigheten av satsningar i syfte att omforma energiförsörjningssystemet mot en effektivare energianvändning samt användning av inhemsk energi med minsta möjliga miljöpåverkan.

Den föreliggande propositionen med förslag bl. a. om en fortsättning av oljeersättningsprogrammet resp. ett särskilt investeringsprogram för 1984 är ännu ett exempel på socialdemokratins tillnyktring från kärnkraftsberusningens dagar. Föredraganden understryker i propositionen nödvändigheten av en offensiv energipolitik i enlighet med 1981 års energipolitiska beslut i syfte att få till stånd en övergång från olja till andra bränslen och en effektivare energihushållning. Samtidigt framgår dock klart svårigheterna att frigöra sig från misstro mot en sådan politisk inriktning. Helt logiskt tror föredraganden att en offensiv energipolitik i enlighet med 1981 års beslut är "ett led i arbetet att stärka landets ekonomiska och sociala kris". Det är dock vår förhoppning att detta uttalande är en enstaka reminiscens av det synsätt som präglade socialdemokratins tidigare energipolitik. Vi ser med tillfredsställelse från centerns sida om regeringen i stället anammar vår syn och ser satsningen på energihushållning och

utnyttjande av inhemsk energi som ett led i kampen för att öka sysselsättningen och stärka landets ekonomi.

Propositionen

Allmänt

Propositionens allmänna inriktning är — såsom ovan påpekats — ett steg i rätt riktning. Propositionen har emellertid uppenbara formella brister och är i vissa hänseenden klart otillräcklig som underlag för riksdagens beslut. Framställningen är särskilt vad beträffar finansieringsavsnittet mycket oklar. Exempelvis finns ingen redovisning av vad de föreslagna avgiftshöjningarna beräknas ge i intäkter för kommande år. Regeringens förslag om att såväl behållningen i olika fonder som inkomsterna av avgifterna på olja m. m. skall redovisas i budgeten förefaller knappast vara energipolitiskt betingat utan skall ses som ett försök att bakvägen förbättra det statsfinansiella läget. Dessa åtgärder bör leda till ett minskat budgetunderskott på i storleksordningen 1,5 miljarder kronor. Vi kommer nedan — med de möjligheter den bristfälliga redovisningen propositionen ger i dessa hänseenden — visa att det föreslagna avgiftsuttaget inte fullt ut kan motiveras med behovet av att finansiera oljeersättningsprogrammet och investeringsprogrammen, utan är att beteckna som en ren budgetförstärkning. Avgifterna har då blivit delvis förtäckta skatter. Från centerpartiets sida kan vi förstå regeringens strävan att på olika sätt försöka förstärka budgeten. Vi kan däremot inte acceptera att det sker på detta sätt. Politisk hederlighet och respekt för riksdagens arbete kräver att riksdagen får ett fullflödigt underlagsmaterial att fatta beslut på. Regeringen måste klart redovisa sina avsikter och inte försöka smygvägen genomföra en skattehöjning. Vi motsätter oss inte från centerpartiets sida att behållning och intäkter av oljeavgifter m. m. redovisas över budgeten. Vi förutsätter emellertid att riksdagen i sin behandling av propositionen begär en redovisning av regeringen i vilken omfattning de föreslagna förändrade administrativa reglerna för redovisning av behållning i fonderna och avgiftshöjningarna enbart är statsfinansiellt betingade och inte energipolitiskt motiverade. Vi kommer nedan att försöka klarlägga vad såväl de föreslagna avgiftshöjningarna kan beräknas ge som de reella finansieringsbehoven för oljeersättnings- och investeringsprogrammen.

1. Oljeersättningsprogrammet

De energipolitiska besluten under 1980/81 års riksmöte innebar bl. a att en särskild myndighet inrättades, oljeersättningsfonden, vars uppgift var

att stödja åtgärder som snabbt sparade olja. För perioden 1981—1984 anvisades 1,7 miljarder kronor att täckas genom en särskild avgift på olja. Denna avgift uppgår f. n. till 50 kr/m³. I föreliggande proposition föreslås att denna avgift skall höjas med 4 kr./m³ till totalt 54 kr./m³.

Inrättandet av fonden var ett led i den dåvarande regeringens arbete att minska vårt stora oljeberoende som Sverige dragit på sig genom de tidigare socialdemokraternas passiva energipolitik. Dessa ansträngningar har också lett till att oljeanvändningen nu kraftigt minskar.

I föreliggande proposition anges finansieringsbehovet för oljeersättningsprogrammet för perioden 1 januari 1984—30 juni 1987 till totalt 1 650 varav 9,5 milj. kr. är lånegarantier. Det finns i propositionen inte redovisat några bedömningar av oljeanvändningens utveckling och därmed ej heller hur intäkterna till fonden fördelar sig över åren. En rimlig bedömning av oljeanvändningens utveckling är att nedgången i fortsättningen kommer att vara 10—15 %/år under de närmaste åren. Med denna utgångspunkt kommer intäkterna till fonden under de närmaste 3,5 åren att vara i storleken två miljarder kronor. För 1984 kan intäkterna till fonden beräknas bli ca 675 milj. kr.

Vi finner den föreslagna inriktningen och omfattningen av stödet till oljeersättande åtgärder vara väl i överensstämmelse med nu gällande riktlinjer och stort sett väl avvägda. Vi ser med tillfredsställelse att föredraganden nu uttryckligen slår fast att stödet skall inriktas på åtgärder som leder till att oljeeldade anläggningar ersätts med anläggningar baserade på inhemska bränslen. Vi vill understryka att det snabbaste sättet att ersätta olja är användning av skogsbränslen, såsom vi påtalat vid upprepade tillfällen. Ett ökat utnyttjande av skogsråvara för energiändamål kan även öka tillgången på industriråvara. Bränsleråvara och industriråvara är kompletterande, ej konkurrerande råvaror. Stöd till anläggningar som eldas med skogsråvara kan därför enligt vår mening vara positiv för skogsindustrin och behöver inte som föredraganden befarar snedvrida konkurrensen om skogsråvaran.

Vi delar även föredragandens uppfattning att något skäl för stöd till konvertering till el — med tanke på rådande låga elpriser — ej bör medges. En alltför omfattande övergång från olja till el för uppvärmningsändamål kan på sikt leda till ett elberoende som försvårar eller omöjliggör den beslutade avvecklingen av kärnkraften.

1.2 Utformningen av stödet för att ersätta olja m. m.

Stöd till åtgärder för att ersätta olja lämnas för närvarande i form av bidrag, lån eller räntebefrielse. I vissa fall kan anstånd beviljas för betalning av räntor eller amorteringar under högst fem år. Lån kan i vissa fall helt efterges. I propositionen föreslås att det nuvarande stödsystemet bör ersättas med ett system med bidrag, lånegarantier och villkorliga bidrag.

Föredraganden understryker vikten av att stöd endast lämnas till projekt som bedöms vara lönsamma. Det kan ifrågasättas om det är rimligt att lämna bidrag till sådana projekt. Vi vill dock inte motsätta oss att bidrag och villkorliga bidrag lämnas till projekt med betydande tekniska och kommersiella risker. I övriga fall bör lånegarantier i regel ges. Strävandena att försöka få det ordinarie kreditväsendet att ta ett större ansvar för finansieringen av angelägna energiprojekt är enligt vår mening tillfredsställande. Ett system där bankerna mera aktivt medverkar bör kunna ge en enklare administration och hantering av låneärenden än f. n.

1.3 Stödmottagare och stöd villkor för olika slag av projekt

I propositionen föreslås att stödet även i fortsättningen skall vara inriktat på användare av anläggningar och utgå oberoende av vem som utför åtgärden. Stödet skall vidare liksom tidigare utgå till fyra grupper av objekt — PoD-anläggningar, investeringar i fullskaleanläggningar med betydande kommersiella risker, speciella investeringar i fullskaleanläggningar med måttliga kommersiella risker samt vissa energibesparande åtgärder i befintliga processer och byggnader i näringslivet. Vi har från centerns sida inget att erinra mot den föreslagna uppdelningen av projektgruppen och stödformer.

Den under beloppsgränsen för stöd är f. n. 50 000 kr. Föredraganden anser det inte motiverat att ändra denna gräns. Föredraganden finner det inte heller motiverat att delegera administrationen av stöd till mindre projekt till de regionala utvecklingsfonderna.

Enligt vår uppfattning innebär den undre beloppsgränsen på 50 000 kr. att alltför många angelägna projekt ej blir stödberättigade. Det krävs således projekt med en investeringskostnad på minst 100 000 kr. för att stöd skall kunna utgå. Vi anser därför att den undre beloppsgränsen bör sänkas till 20 000 kr.

Vi anser från centerns sida att de regionala utvecklingsfonderna och lantbruksnämnderna bör få administrera stödärenden för mindre projekt inom resp. ansvarsområde. En sådan delegation torde kunna innebära en snabbare och effektivare hantering än om samtliga låneärenden skall behandlas av statens energiverk. En sänkning av beloppsgränsen för stöd i enlighet med vårt förslag innebär sannolikt också att målgrupper inom utvecklingsfondernas och lantbruksnämndernas primära ansvarsområden får större möjligheter till stöd. Vi föreslår därför att de regionala utvecklingsfonderna och lantbruksnämnderna får i uppdrag att administrera låneärenden inom oljeersättningsprogrammet för projekt där stödet uppgår till mindre än 300 000 kr.

2. Uppföljningen av 1983 års investeringsprogram

I propositionen föreslås att de medel som återstår av 1983 års investeringsprogram bör utnyttjas för vissa strategiskt viktiga energiprojekt av

industripolitiskt intresse. för åtgärder inom storstädernas värmeförsörjning och Sydgasprojektet.

Vidare föreslås att alla som ansöker om bidrag till att uppföra eldningsanläggningar avsedda för främst torv och som beställer anläggningen under 1983 i mån av tillgång på medel skall kunna få stöd. 1983 års investeringsprogram innebar även att ett generellt bidrag om 10 % för investeringar i distributionsanläggningar för fjärrvärme kunde erhållas.

Föredraganden beräknar behovet av ytterligare medel utöver vad som tidigare anvisats vad avser stöd till eldningsanläggningar avsedda för främst torv till 170 milj. kr. Medelsbehovet för åtgärder inom storstädernas värmeförsörjning och Sydgasprojektet beräknas totalt till 160 milj. kr. Totalt föreslås således anvisade medel för uppföljningen av 1983 års investeringsprogram under 1984 330 milj. kr.

Vi kommer nedan att redovisa vår syn på hur såväl villkoren för stöd till distributionsanläggningar för fjärrvärme som stödet till fastbränsleeldade anläggningar måste vara utformat och hur detta påverkar vår syn på uppföljningen av 1983 års investeringsprogram.

3. Investeringsprogram inom energiområdet för 1984

Investeringsprogrammet för 1984 anges i propositionen vara ett generellt stöd för vissa investeringar i energiutrustning och installationer. Det föreslås ersätta, dels vissa nu gällande stöd inom ramen för energilånesystemet, dels det särskilda investeringsstödet för torvanläggningar och fjärrvärmeutbyggnader som utgår under 1983. Stödet föreslås utgå i form av direkta bidrag för vissa typer av storskaliga energiproduktionsanläggningar och distributionsanläggningar samt till vissa energitillförselåtgärder i byggnader.

3.1 Stödssystemet för energitillförselåtgärder i bostäder

Statligt stöd för energitillförselåtgärder i bostäder utgår i form av bostadslån med särskilda villkor — s. k. energilån. Detta system bör enligt vår mening behållas i sin nuvarande utformning såsom vi föreslagit i annat sammanhang, (mot. 1983/84:100 i anl. av prop. 1983/84:40).

3.2 Stöd till anläggningar eldade med fasta bränslen

I propositionen föreslås att det nuvarande stödet för investeringar i torveldade anläggningar vidgas till att gälla större anläggningar eldade med inhemska bränslen. Bidrag föreslås för detta ändamål utgå med 15 %.

Detta förslag är i linje med vad vi från centern länge krävt. Introduktion och användning av skogsbränsle och torv är det snabbaste sättet att ersätta olja för uppvärmning. Det särskilda stöd som infördes under 1983 i syfte att få till stånd torveldade anläggningar innebar emellertid att det, även i områden där det sannolikt är lämpligare att utnyttja skogsbränslen, satsas

på torveldade anläggningar. Den hittillsvarande utformningen av stödet riskerar därmed att leda till alltför omfattande investeringar i torveldade anläggningar lokaliserade på fel orter — en utveckling som hade kunnat undvikas om riksdagen följt vårt förslag om ett generellt stöd för inhemska fasta bränslen när det särskilda torvstödet infördes.

Tillgången på skogsråvara för energiändamål är mycket god och en ökad användning av skogsbränslen innebär — såsom vi vid upprepade tillfällen påtalat och nu även utredningar från SIND och skogsstyrelsen visat — att tillgången på råvaror för skogsindustrin kan öka när tillgänglig skogsråvara för energiändamål tas till vara. Ett ökat utnyttjande av skogsbränslen innebär vidare stora sysselsättningseffekter i de delar av landet som bäst behöver det samtidigt som landets ekonomi som helhet stärks.

3.3 Terminaler för separering av industrivaror och bränslevaror

Socialdemokraternas föreställning om att skogsråvaror för energiändamål resp. för massaindustrin är helt utbytbara storheter finns även företräd i den föreliggande propositionen i förslaget om bidrag på 50 % till investeringen i terminaler, vars uppgift skall vara att separera industriråvara och bränsleråvara.

Det framgår inte av propositionen hur dessa terminaler skall organiseras, ej heller beräknade kostnader för investeringar, nödvändig lokaliseringstäthet m. m. Vi vill från centerns sida inte utesluta att det kan finnas ett framtida behov av terminaler för uppsamling av skogsråvara. Inrättande av terminaler måste enligt vår uppfattning bygga på frivillig medverkan av de enskilda skogsägarna och inom ramen för det nu fungerande leveranssystemet för skogsråvaror. Det föreliggande förslaget riskerar att slå sönder systemet med direktleveranser från de enskilda skogsägarna till skogsägareföreningarna, vilka separerar industri och bränsleråvaror.

Ett omfattande terminalsystem av den typ som föreslås i propositionen torde vidare leda till en trögrörlig och administrativt tungrodd organisation med krav på väl utbyggda kontrollmöjligheter gentemot skogsproducenterna. Enligt vår uppfattning strider förslaget mot nödvändigheten av att bygga upp en sund och fungerande marknad för inhemska fasta bränslen, eftersom en sådan aldrig kan skapas genom ett centralt administrerat och tvångsinriktat terminalsystem. Den primära uppgiften är — om en fungerande marknad för inhemska fasta bränslen skall kunna byggas upp — att få till stånd eldningsanläggningar i första hand baserade på skogsbränslen och torv. En sund marknad måste bygga på en frivillig samverkan mellan berörda intressenter och kan inte uppstå genom tvångsåtgärder. Något stöd till investeringar i terminaler för separering av industriråvara och bränsleråvara bör därför enligt vår mening ej utgå.

3.4 Stöd villkor för värmepumpar, solvärme, spillvärme och elvärmeanläggningar

Från centerpartiets sida ser vi med tillfredsställelse att föredraganden nu ansluter sig till våra tidigare framförda krav att stöd till anläggningar som utnyttjar inhemska bränslen, värmepumpar, solvärme eller spillvärme skall prioriteras. Det är ur skilda synpunkter nödvändigt, vilket vi påpekar i andra sammanhang, att användningen av importerad och miljöpåverkande energi minimeras. Riksdagen bör därför enligt vår uppfattning i ett särskilt uttalande slå fast att användning av kol får ske först när några möjligheter att utnyttja inhemsk energi inte står till buds. En sådan inriktning är även nödvändig om nya energikällor optimalt skall utnyttjas för värmeförsörjning. Alla värmeförsörjning kräver omfattande investeringar. När investeringarna är gjorda övergår de till att vara en fast kostnad och nya uppvärmningsalternativ har att konkurrera mot den kvarvarande rörliga kostnadsdelen.

Solenergin kommer med dessa förutsättningar att i första hand vara intressant som basenergi eftersom en fördelaktig fördelning av kapitalkostnaderna krävs. Solenergin kommer alltså att konkurrera med kolet. Investeringar som låser fast oss i ett alltför omfattande kolberoende kommer i hög grad att försena utvecklingen av teknik för billig solenergi avsedd för uppvärmning, då den kommer att i hög grad få konkurrera enbart med kolets bränslekostnad. Idag kan många och lönsamma investeringar göras i värmepumpsteknik, låga driftstemperaturer och energihushållning. Detta främjar bl. a. en satsning på billig solenergi och måste därför prioriteras framför satsning på koleldning. Det måste ur bl. a. dessa synpunkter vara en självklarhet att kolet skall jämsställas med oljan i skattehänseende, vilket vi föreslagit i annat sammanhang.

En djärv framtidssatsning på solenergi med en inriktning som tar till vara möjligheterna att med hjälp av svensk teknik och svensk produktion främjar användningen av solenergi kan ge Sverige ett försprång i kunskap och produktionsteknik med en stärkt ekonomi och ökad sysselsättning som följd.

Vi delar föredragandens uppfattning att något stöd inte bör lämnas för investeringar i syfte att utnyttja el för uppvärmning i bostäder. En omfattande övergång från olja till el för uppvärmningsändamål innebär stora risker för att den beslutade avvecklingen av kärnkraften försvåras eller förhindras. Med tanke på rådande prisförhållanden på elenergi är det ändå mycket lönsamt att installera anläggningar för elvärme och det kan ifrågasättas om prisrelationerna mellan el och andra energislag f. n. är rimliga. Det är samtidigt rimligt att all den överskottsproduktion av el som f. n. finns kan utnyttjas på sätt som inte innebär framtida låsningar och vi kan därför biträda att ett särskilt stöd för installation av elvärmeanlägg-

ningar i oljeeldade pannor i flerbostadshus och gruppcentraler i avvaktan på anslutning till fjärrvärme eller naturgas införs.

3.5 Fjärrvärme

För investeringar i fjärrvärmeanläggningar finns ett system med fjärrvärmelån. Inom ramen för 1983 års investeringsprogram fanns även möjligheter att få stöd med 10 % till anläggning för fjärrvärmedistribution. I den nu föreliggande propositionen föreslås att ett särskilt anslutningsbidrag för fjärrvärmeleverantörer som komplement till småskaliga tillförselåtgärder i syfte att skapa ekonomisk balans mellan småskaliga och storskaliga system.

Vi har från centerpartiets sida vid flera tillfällen understrukt att utbyggnad av flexibla fjärrvärmenät, anpassade till låga driftstemperaturer, i därför lämpade tätortsområden är en riktig framtidsinvestering och ger möjligheter till en effektiv användning av tillgänglig energi. Tillkommande fjärrvärmeanläggningar måste därför redan från början ges en utformning så att de passar för utnyttjande av alternativa energikällor. Målsättningen med fjärrvärmeutbyggnaden måste vara att öka handlingsfriheten och möjligheterna att använda billig miljövänlig energi. Fjärrvärmenät som inte fyller kraven på anpassbarhet till nya energiformer kommer sannolikt inte att kunna konkurrera med fastighetsanknutna uppvärmningsalternativ och därför att av den enskilde fastighetsägaren upplevas som en låsning till ett alltför dyrt uppvärmningsalternativ med åtföljande konflikter och besvärande dubbelinvesteringar som följd.

Stöd till fjärrvärmeutbyggnad genom s. k. fjärrvärmelån, särskilda anslutningsbidrag eller på annat sätt därför enligt vår mening villkoras med att anläggningen ges en sådan utformning att de kan få en samordnande funktion och ökar möjligheterna att välja mellan olika energislag och produktions sätt. De medel som i propositionen föreslås reserverade för storstädernas värmeförsörjning bör enligt vår uppfattning kunna utnyttjas av alla i form av ett generellt investeringsstöd om 10 % till distributionsanläggningar för fjärrvärme som beställs under 1984 förutsatt att de villkor för fjärrvärmeutbyggnad som ovan redovisats är uppfyllda. I annat fall bör inget stöd till fjärrvärmeutbyggnad utgå och anser sig riksdagen inte kunna ansluta sig till vår syn på den framtida fjärrvärmeutbyggnaden bör inga medel reserveras för storstädernas värmeförsörjning eller något anslutningsbidrag enligt propositionens förslag införas.

Med dessa utgångspunkter för fjärrvärmeutbyggnaden kan vi acceptera förslaget att stöd till investeringar i värmepumpar inom fjärrvärme- och naturgasförsörjda områden ej bör ges. Vi vill samtidigt betona att något förbud mot att på egen hand bekosta en investering av värmepump inom ett sådant område ej får finnas.

3.6 Stöd till små vattenkraftverk

I propositionen föreslås att stöd till små vattenkraftverk, som beställs under 1984 skall kunna utgå med ett bidrag om 15 %. I avvaktan på att pågående utredningsarbete avslutats och beretts kan det föreslagna stödet till små vattenkraftverk t. v. godtas.

3.7 Medelsbehov för 1984 års investeringsprogram

Vårt förslag innebär att avslag yrkas på att stöd till s. k. terminaler för separering av industriråvara och bränsleråvara skall ges. Vidare skall enligt vår uppfattning stödet till kommande fjärrvärmeutbyggnad villkoras med kravet att systemet skall vara så utformat att alternativa energislag kan utnyttjas. För övrigt kan föreslagna stödvillkor inom ramen för 1984 års investeringsprogram godtas.

Med den ovan föreslagna inriktningen kan medelsbehovet för investeringsprogrammet inom energiområdet under 1984 beräknas uppgå till 300 milj. kr., varav 100 milj. kr. kan tas av redan anvisade medel till vissa energibesparande åtgärder inom bostadsområdet för innevarande budgetår.

4. Verksamheten inom energiupphandlingsområdet

Av propositionen framgår att den bedömning vi från centerns sida redovisade av de reella behov som förelåg för åtgärder i samband med energiupphandling var riktig. Vi yrkade därvid att 300 milj. kr. skulle anvisas i stället för 700 milj. kr. till stöd för sådana åtgärder.

Hittills har beviljats eller utlovats stöd för åtgärder i samband med energiupphandling inom energiområdet 150 milj. kr. I propositionen föreslås att EUD ges ett förlängt uppdrag samt att 225 milj. kr. anvisas till åtgärder inom EUD:s verksamhetsområde under 1984 och 1985.

Från centerpartiets sida kan vi biträda att EUD ges ett förlängt uppdrag i enlighet med vad som föreslås i propositionen. Föredraganden torde nu liksom tidigare dock kraftigt överskattat medelsbehovet och vi vidhåller vårt tidigare yrkande att 300 milj. kr. totalt anvisas för åtgärder i samband med upphandling inom energiområdet. Vår bedömning är att det även med förlängning av EUD:s verksamhet torde bli svårt att kunna utnyttja de 225 milj. kr. som regeringen vill anvisa och anser att 150 milj. kr. bör avsättas för EUD:s verksamhet under 1984 och 1985.

Detta innebär att det enligt vår bedömning kommer att uppstå ett överskott på 400 milj. kr. som kan utnyttjas vid den sammantagna bedömningen av medelsbehovet för oljeersättnings- och investeringsprogrammen inom energiområdet.

5. Medelsbehov och finansiering

Regeringsförslaget innebär att det totala stödet för oljeersättande åtgärder fram till den 30 juni 1987 inom ramen för oljeersättningsprogrammet skall uppgå till 1 650 milj. kr. varav bidrag och villkorliga bidrag till 660 och lånegarantier in till 915 milj. kr. Stödet för investeringar inom energiområdet under 1984 inom ramen för investeringsprogrammet anges till 450 milj. kr. Regeringen föreslår i syfte att finansiera de föreslagna åtgärderna att den särskilda avgiften på oljeprodukter höjs med 10 kr./m³. Vidare att det nuvarande avgiftssystemet kompletteras med en avgift på bensin med 5 öre/l, på kol med 10 kr./ton samt på kärnkraftsproducerad el med 0,2 öre/kwh. Slutligen föreslås att stödet till oljeersättande åtgärder samt för investeringar inom energiområdet fr. o. m. den 1 januari 1984 skall redovisas över statsbudgeten.

Vi kommer nedan att med utgångspunkt från det bristfälliga underlagsmaterial som föreligger redovisa vår bedömning av medelsbehov och nödvändiga inkomstförstärkningar för att kunna tillgodose energipolitiskt betingade målsättningar.

5.1 Oljeersättningsprogrammet

Det totala behovet av bidrag och villkorliga bidrag för 1984 för oljeersättande åtgärder kan med utgångspunkt från propositionen bedömas vara 225 milj. kr. — lånegarantiramen för perioden den 1 januari 1984 — den 30 juni 1987 som ovan nämnts 915 milj. kr. För täckande av förluster i samband med givna garantier för oljeersättande åtgärder kan 10 milj. kr. bedömas behöva avsättas. Totalt behöver således 235 milj. kr. reserveras för bidrag och förlusttäckning av oljeersättande åtgärder under 1984.

Finansieringen av oljeersättningsprogrammet sker genom den särskilda avgiften på olja, vilken f. n. är 50 kr./m³ och som föreslås höjas till 54 kr./m³. Intäkterna till oljeersättningsfonden kan med denna utgångspunkt under 1984 bedömas bli 675 milj. kr.

För 1984 kan således intäkterna till oljeersättningsfonden bedömas uppgå till 440 milj. kr. utöver vad som krävs för att finansiera stöd till oljeersättande åtgärder i form av bidrag och villkorliga bidrag samt förlusttäckning i samband med givna lånegarantier för samma ändamål.

5.2 Uppföljning av 1983 års investeringsprogram

Kostnaderna för uppföljning av 1983 års investeringsprogram, enligt propositionens förslag, utöver redan anvisade medel för 1984 hänför sig till dels att ramen för investeringar i anläggningar eldade med torv höjs med 170 milj. kr., dels att 160 milj. kr. reserveras för fjärrvärmeanläggningar och Sydgasprojektet. Enligt vår uppfattning bör stödet till torveldade anläggningar vidgas till att gälla alla större anläggningar eldade med

inhemska bränslen enligt samma regler som föreslås gälla för investeringar inom ramen för 1984 års investeringsprogram av skäl som tidigare redovisats. Detta innebär att bidrag med högst 15 % bör kunna utgå till den som beställer en anläggning under 1984 avsedd för eldning med inhemska bränslen. Den lägre bidragsprocenten medför att medelsbehovet minskar och ramen kan sättas till 100 milj. kr.

Vi vill erinra om att vi i annat sammanhang föreslagit en lindrigare beskattning av naturgas än regeringen, vilket avsevärt förbättrar Sydgasprojektets lönsamhet. Totalt belöper sig således kostnaderna enligt vårt förslag för uppföljning av 1983 års investeringsprogram till 260 milj. kr.

5.3 1984 års investeringsprogram

Kostnaderna för 1984 års investeringsprogram i enlighet med regeringens förslag bedöms vara 450 milj. kr. varav 100 milj. kr. tas av redan anvisade medel för innevarande budgetår.

Vårt förslag innebär att inget stöd bör utgå till investeringar i s. k. terminaler för separering av industriråvara och att bränsleråvara bör ges. Vidare att stöd till fjärrvärmeutbyggnad skall vara villkoret så att nya energikällor kan utnyttjas i fjärrvärmesystemet. Detta innebär enligt vår bedömning att medelsbehovet minskar med 150 milj. kr. och att kostnaderna för investeringsprogrammet totalt uppgår till 300 milj. kr., varav 100 milj. kr. tas av redan anvisade medel. Det återstår således att finansiera 200 milj. kr.

5.4 Verksamheten inom energiupphandlingsområden

Tidigare har anvisats 700 milj. kr. för åtgärder i samband med upphandling inom energiområdet. Av propositionen framgår att 150 milj. kr. hittills utnyttjats eller reserverats och att enligt regeringens bedömning ytterligare 225 milj. kr. bör avsättas till EUD:s verksamhet under åren 1984 och 1985.

Vår bedömning innebär — som ovan redovisats — att det totala behovet för EUD:s verksamhet inte överstiger 300 milj. kr. även om delegationens uppdrag förlängs i enlighet med propositionens förslag. Detta innebär att det uppkommer ett överskott på 400 milj. kr. på denna anslagspost.

5.5 Sammanfattning av medelsbehov för oljeersättnings- och investeringsprogrammen under 1984

Medelsbehovet för oljeersättande åtgärder i form av bidrag, villkorliga bidrag och förlusttäckning är under 1984 235 milj. kr., vilka finansieras genom den särskilda avgiften på olja. Kostnaderna för 1983 och 1984 års

investeringsprogram under 1984 uppgår totalt till 560 milj. kr. 100 milj. kr. tas av redan anvisade medel till vissa energibesparande åtgärder inom bostadsbeståndet. För åtgärder i samband med upphandlingen inom energiområdet uppkommer överskott på 400 milj. kr. Det reella finansieringsbehovet för att täcka kostnaderna för investeringsprogrammen under 1984 blir således 60 milj. kr.

5.6 Finansiering

Föredraganden anför i propositionen, som ovan nämnts, att den minskande oljeanvändningen medfört att intäkterna till oljeersättningsfonden och fonden för åtgärder mot försurning minskat i så stor utsträckning att det finns risk för att de utgifter som dessa avgifter skall finansiera inte täcks. Vidare anför föredraganden att det även krävs höjda avgifter för att finansiera investeringsprogrammet för 1984.

I propositionen redovisas emellertid inte vare sig hur det förväntade underskottet är eller hur stora intäkter de föreslagna avgiftshöjningarna beräknas ge. Enligt vår bedömning kan regeringens förslag till avgiftshöjningar beräknas ge en inkomstförstärkning under 1984 på totalt 485 milj. kr. fördelat enligt följande: Intäkter från ökad avgift på olja 125 milj. kr., avgift på kol 10 milj. kr., avgift på bensin 270 milj. kr. samt kärnkraftsproducerad el 80 milj. kr. Av dessa medel reserveras 250 milj. kr. för energiforskning.

Vår beräkning innebär som ovan nämnts att kostnaderna för bidrag, villkorliga bidrag och förlusttäckning inom ramen för oljeersättningsprogrammet under 1984 uppgår till 235 milj. kr. Det sammantagna medelsbehovet för investeringsprogrammen är enligt vårt förslag 560 milj. kr. varav 500 milj. kr. finansieras genom redan anvisade medel till energibesparande åtgärder i bostadsbeståndet resp. för åtgärder i samband med upphandling inom energiområdet. 60 milj. kr. skall således täckas genom inkomstförstärkningar.

Från centerpartiets sida kan vi med ovanstående utgångspunkter acceptera de föreslagna avgifterna på olja, kol och kärnkraftsproducerad el. Den sammantagna inkomstförstärkningen kan då beräknas bli 215 milj. kr.

Vi kan däremot inte acceptera den föreslagna avgiften på bensin. För bensin finns f. n. inget ekonomiskt rimligt substitut på samma sätt som för eldningsolja. En prishöjning på bensin drabbar således fullt ut framför allt boende i orter och regioner där inga rimliga kollektiva resmöjligheter finns. Propositionen bör därför avslås i denna del.

Sammanfattningsvis kan finansieringsförhållandena för oljeersättnings- och investeringsprogrammen under 1984, enligt vårt förslag, redovisas enligt följande:

Intäkter

Särskild avgift på olja (50 kr./m ³) till OEF	625
Höjd avgift på olja (10 kr./m ³)	125
Avgift på kärnkraftsproducerad el	80
Avgift på kol	10
Tidigare anvisade medel för åtgärder i samband med energiupphandling och vissa energibesparande åtgärder i bostadsbeståndet	650
Summa intäkter:	1 490 milj. kr.

Kostnader

Oljeersättningsprogrammet (Bidrag, villkorliga bidrag och förlusttäckning)	235
Uppföljning av 1983 års investeringsprogram	260
1984 års investeringsprogram	300
Åtgärder i samband med upphandling inom energiområdet	150
Avgår reserverade medel för energiforskning enligt regeringens förslag	250
Avgår kostnader för åtgärder mot försurning enligt regeringens förslag	50
Summa kostnader:	1 245 milj. kr.

Vårt förslag innebär således en ren inkomstförstärkning av budgeten med ca 245 milj. kr. för 1984 trots vårt avslagsyrkande på införande av en särskild avgift på bensin. Betydande belopp kommer även att inflyta till fonderna i form av amorteringar och räntor på redan utlånade medel.

Det hade enligt vår mening varit mer hederligt och respektingivande om regeringen i propositionen klart hade angett att delar av de förslag som läggs är avsedda att vara en ren budgetförstärkning och inte hade förespeglat riksdagen att förslagen är energipolitiskt betingade när de i lika hög grad är motiverade av statsfinansiella skäl. Ytterligare en budgetförstärkning för 1984 i storleksordningen över en miljard tillkommer genom att de olika fonderna i fortsättningen skall redovisas över budgeten.

Hemställan

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs

1. att riksdagen hos regeringen begär en fullständig redovisning av i vilken omfattning förslagen i proposition 1983/84:62 är statsfinansiellt motiverade,
2. att riksdagen med avslag på proposition 1983/84:62 i denna del beslutar att den undre beloppsgränsen för stöd till oljeersättande åtgärder inom ramen för oljeersättningsprogrammet sätts till 20 000 kr.,
3. att riksdagen med avslag på proposition 1983/84:62 i denna del beslutar att de regionala utvecklingsfonderna och lantbruksnämnden inom resp. ansvarsområden skall få i uppdrag att

- administrera låneärenden inom ramen för oljeersättningsprogrammet där den stödberättigade kostnaden för projektet understiger 300 000 kr.,
4. att riksdagen med avslag på proposition 1983/84:62 i denna del beslutar att något stöd till investeringar i terminaler för separering av industriråvara och bränsleråvara ej skall utgå i enlighet med vad som anförts i motionen,
 5. att riksdagen uttalar att nyttjande av solenergi, inhemska bränslen, tillvaratagande av spillvärme och energihushållning skall prioriteras före användning av kol,
 6. att riksdagen uttalar att det energipolitiska stödet ges en sådan inriktning att användningen av solenergi främjas i enlighet med vad som anförts i motionen,
 7. att riksdagen ansluter till de riktlinjer för flexibla och för låga vattentemperaturer anpassade fjärrvärmenät som redovisas i motionen samt att riksdagen beslutar att villkoren för stöd till fjärrvärmeutbyggnader anpassas efter dessa riktlinjer; att riksdagen, därest den ej ansluter sig till dessa riktlinjer för fjärrvärmeutbyggnader, beslutar, med avslag på proposition 1983/84:62 i dessa delar, dels att inga medel skall reserveras för storstädernas värmeförsörjning, dels att anslutningsbidrag för fjärrvärme ej skall utgå,
 8. att riksdagen beslutar att 260 milj. kr. får utnyttjas för uppföljning av 1983 års investeringsprogram i enlighet med vad som anförts i motionen,
 9. att riksdagen beslutar, med avslag på proposition 1983/84:62 i denna del, att till investeringar på energiområdet under 1984 anvisa ett reservationsanslag på 200 milj. kr. i enlighet med vad som anförts i motionen,
 10. att riksdagen beslutar att med avslag på proposition 1983/84:62 i denna del, dels att anvisa 150 milj. kr. för åtgärder i samband med upphandling på energiområdet under 1984 och 1985, dels att återstående medel som redovisas för detta ändamål får användas enligt de riktlinjer som redovisats i motionen,
 11. att riksdagen beslutar, med avslag på proposition 1983/84:62 i denna del, att ingen avgift på bensin med 6 öre/l skall utgå till energiforskningsfonden.

Stockholm den 22 november 1983

TAGE SUNDKVIST (c)

OLOF JOHANSSON (c)

BÖRJE HÖRNLUND (c)

PER-OLA ERIKSSON (c)

INGVAR KARLSSON (c)

ARNE FRANSSON (c)

IVAR FRANZÉN (c)

NILS G. ÅSLING (c)

GUNHILD BOLANDER (c)

i Bengtsfors